

Wonen in de Waterstraat, deel 2

Nijmegen (Lent), november 2025

©Hans Manders

Wonen in de Waterstraat

deel 2

Herinneringen aan mijn Udense jaren
(1959-1977)

Hans Manders

Voorwoord: Waterstraat wordt Wilgendreef

Dit is deel 2 van 'Wonen in de Waterstraat'. In het voorwoord van deel 1 heb ik uitgelegd hoe ik ertoe gekomen ben in mijn digitale archief en in oude ordners op zoek te gaan naar teksten die ik in de loop der jaren over de jeugdjaren in mijn geboortedorp geschreven heb. Ik heb daarin ook verteld dat ik aanvankelijk van plan was al die teksten in één boek te verzamelen, maar gaandeweg besloot er twee boeken van te maken. In deel 1 heb ik in de eerste afdeling alle columns en andere korte teksten in chronologische volgorde bij elkaar gebracht en in de tweede aflevering alle gedichten (sonnetten) die ik in de loop der jaren over Uden geschreven heb.

In de in deel 2 bij elkaar gebrachte teksten komt de plaatsnaam Uden - behalve in dit voorwoord - nergens voor. Ook naar de naam van de straat waar ik geboren ben en tot mijn achttiende gewoond heb zal de lezer na het lezen van dit voorwoord vergeefs zoeken. In tegenstelling tot deel 1 bevat dit deel ook geen namenregister waarin de namen van de in de teksten voorkomende personen (mensen die in Uden, Volkel of Odiliapeel geboren zijn en/of daar wonen, respectievelijk gewoond hebben) in alfabetische volgorde gerangschikt staan met een verwijzing naar de teksten waarin dat het geval is.

De verklaring hiervoor is dat het in deel 2 gaat om fictionele teksten: verhalen en romanfragmenten. Een straatnaam die wel met grote regelmaat hierin opduikt, is Wilgendreef. In Uden is er bij mijn weten geen straat met die naam. In Heeswijk-Dinther daarentegen, het Brabantse dubbeldorp waar ik 35 jaar gewoond heb, is er wel een Wilgendreef. De straat waar ik met mijn vrouw en kinderen een groot deel van die 35 jaar woonde komt uit op die Wilgendreef. Er is in de straat met die naam geen enkele wilg te bekennen. In de Wilgendreef die voorkomt in mijn verhalen en romans staan wel meerdere knotwilgen. Er staan in die Wilgendreef ook zes

houten huizen, zogenoemde Oostenrijkse woningen, net als dat in de Udense Waterstraat het geval is. De lezer snapt het al: de Waterstraat is in mijn fictionele teksten Wilgendreef geworden.

Wat voor de straatnamen geldt, geldt ook voor de namen van gebouwen. De Petruskerk, waar ik in mijn jonge jaren altijd op uitkeek en die voor de rest van mijn leven als het oerbeeld van een kerk in mijn hoofd zit, komt in de door mij geschreven verhalen en romans nergens voor. Maar de Johanneskerk, die er wel regelmatig in opduikt, heeft ook twee torens en valt, net als de Petruskerk, niet te negeren.

Iets vergelijkbaars geldt voor de middelbare school die een belangrijke rol speelt in meerdere verhalen en romans die ik in de loop der jaren geschreven heb. Die school heet daarin steeds het Witherencollege. Ik was in de jaren 1971 tot 1977 leerling van het College van het Heilige Kruis, waarvan de naam later gemoderniseerd werd tot Kruisheren Kollege. Van 1986 tot 2023 ben ik leraar Nederlands en later ook conrector geweest aan Gymnasium Bernrode in Heeswijk-Dinther. In het jaar waarin ik op die school begon werd het eeuwfeest gevierd. In 1886 immers werd de school gesticht door witheer Gerlacus van den Elsen. Tijdens mijn eerste jaar heb ik de laatste twee witheren die er lesgegeven hebben als collega gehad. In de jaren dat ik leerling was aan het College van het Heilige Kruis heb ik van verschillende kruisheren les gehad. Enkelen van hen hebben grote indruk op mij gemaakt. In het Witherencollege in mijn verhalen en romans staan dan ook meerdere witheren voor de klas.

Mag de lezer uit het bovenstaande de conclusie trekken dat alles wat in de verhalen en romanfragmenten in dit boek beschreven staat echt gebeurd is en dat ik alleen maar een wie-is-wie-spelletje (of wat-is-wat-spelletje) heb gespeeld met de namen? Nee, zeker niet. Het gaat in dit boek, zoals ik boven al gezegd heb, om fictionele teksten. Dat wil zeggen dat de

beschreven gebeurtenissen niet echt gebeurd zijn, of in ieder geval niet per se echt gebeurd zijn. Er zitten wel allerlei verwijzingen in naar gebeurtenissen die echt plaatsgevonden hebben, maar het is zeker niet zo dat de lezer ervan mag uitgaan dat alles een op een aan de werkelijkheid ontleend is. De werkelijkheid is vermengd met de verbeelding en heeft zich gevoegd naar de wetten van het verhaal of de roman. De werkelijkheid was als speelgoed in mijn handen, een soort blokkendoos met veelkleurige en veelvormige blokken, waar ik naar believe uit kon pakken wat ik voor een verhaal of roman dacht nodig te hebben. En ik kon ervan bouwen wat ik wilde.

De lezer die alle in dit boek opgenomen teksten leest, zal kunnen constateren dat bepaalde gebeurtenissen in meerdere verhalen en/of romanfragmenten terugkomen. Er kunnen evenwel flinke verschillen zitten tussen de verschillende versies van die gebeurtenissen. Een voorbeeld ter illustratie: zowel in het verhaal 'Hurricane' in afdeling III als in het hoofdstuk 'In besloten kring' (uit de roman 'Vera's kamer') in afdeling IV gaat het over het plotselinge overlijden van Rob Appels. In 'Hurricane' gebeurt dit als Johan Meulenstein in de vijfde klas van het Witherencollege zit, terwijl hij in 'In besloten kring' pas derdeklasser is. En dat is bepaald niet het enige verschil tussen de twee versies van deze aan de werkelijkheid ontleende gebeurtenis. De andere verschillen mag de lezer zelf vaststellen.

Over Johan Meulenstein gesproken: hij is de hoofdpersoon, of in ieder geval een van de belangrijkste personages, in alle in dit boek opgenomen verhalen en romanfragmenten. Dat was niet zo in alle oerversies van deze teksten. Integendeel, in die oerversies had de hoofdpersoon vaak een andere naam, Kees bijvoorbeeld (zo heet mijn oudste broer) of Bart (zo heet mijn zoon). De naam Johan Meulenstein dook voor het eerst op in mijn roman 'Ziende blind' (in 2021). Deze naam beviel me om meerdere redenen zo goed, dat ik besloten heb vorige namen

van de hoofpersoon te vervangen door de naam Johan Meulenstein. Daarnaast heb ik in meerdere oudere verhalen en romanfragmenten het perspectief aangepast. Waar ik voorheen in sommige teksten gekozen had voor het personale perspectief (de hij-vorm), of in de oudste verhalen zelfs voor de je-vorm, heb ik nu in alle teksten het ik-perspectief gebruikt. Anders gezegd: Johan Meulenstein is in alle romanfragmenten en verhalen in dit boek de ik-persoon. Dat betekent evenwel niet dat er een is-gelijk-teken gezet mag worden tussen Johan Meulenstein en Hans Manders.

Dat mag ook niet bij andere personages. Johans vrienden Robert Overgaag en Pim Valks bijvoorbeeld, die in meerdere verhalen en romanfragmenten een rol als personage opeisen, zijn op zijn hoogst ten dele aan werkelijke jeugdvrienden ontleend. Dat geldt in nog sterkere mate voor Jochem Brekelmans, die in een aantal verhalen en fragmenten bepaald geen vriend van Johan is. In het ene fragment gaat hij na de brugklas, anders dan Johan, naar de havo-afdeling van het Witherencollege, terwijl hij in het andere verhaal in de bovenbouw nog altijd bij Johan in de klas blijkt te zitten. Iets vergelijkbaars geldt voor Vera Spelier, die eveneens in meerdere verhalen en romanfragmenten een belangrijke rol speelt. De ene keer zit ze bij Johan in de klas, de andere keer zit ze twee jaarlagen onder hem. Haar zus Marjorie is de ene keer jonger, de andere keer ouder dan zij, afhankelijk van hoe het mij als schrijver in het betreffende verhaal of fragment het beste uitkwam.

Zoals ik al schreef in het voorwoord van deel 1, dateert het oudste verhaal in afdeling III van 1982, acht jaar voordat mijn vrouw en ik onze eerste computer aanschaffen. Dat verhaal, 'Sport en spel', is het eerste van deze afdeling. Ook het tweede tot en met het achtste verhaal heb ik geschreven aan het begin van de jaren tachtig van de vorige eeuw, al kan ik het precieze jaartal niet meer achterhalen. Ik heb ze na mijn laatste

verhuizing (van Heeswijk-Dinther naar Lent bij Nijmegen) gevonden in een oude ordner en was vergeten dat ik ze ooit geschreven had. Voor deze zeven verhalen heb ik destijds gekozen voor een perspectief in de je-vorm. Het zou kunnen dat ik ze destijds bedoeld heb als losse hoofdstukken van een roman in wording, maar dat heeft mijn geheugen niet opgeslagen. Ik was een beetje ontroerd toen ik deze vroege verhalen terugvond, maar stelde wel meteen vast dat er, naast de aanpassing van het perspectief, door mij het nodige schaaf- en reparatiewerk verricht moest worden om ze voor publicatie in dit boek in aanmerking te laten komen.

De andere verhalen zijn allemaal na de eeuwwisseling geschreven, tussen 2001 en 2023. Het tweede verhaal uit deze periode heeft een titel die ik in een van de verhalen uit het begin van de jaren tachtig ook al gebruikt bleek te hebben. Daarom heb ik het 'Bloedende pop 2' genoemd. Het is een van de voorbeelden waaruit blijkt dat gebeurtenissen uit mijn jeugdjaren indruk hebben gemaakt, in mijn geheugen zijn blijven gisten en de schrijver in mij vroegen er een verhaal van te maken.

De romanfragmenten die ik in deel IV heb opgenomen zijn van 2013 en later. Mijn eerste roman, 'Bestemming onbekend', verscheen in 1997 bij uitgeverij Ploegsma in Amsterdam. In deze jeugdroman spelen gebeurtenissen in mijn jeugdjaren geen enkele rol. Dat geldt ook voor enkele andere jeugd- en kinderboeken die ik na 1997 geschreven heb. Pas in 2013 verscheen in een zeer beperkte oplage een roman, of eigenlijk een wat lang uitgevallen verhaal, waarin situaties uit mijn jeugdjaren verwerkt zijn.

Tussen 1982 en 2025 heb ik dus (naast andere verhalen, romans, columns, liedteksten en een heleboel gedichten) verhalen en romans geschreven die zich afspelen tegen het decor van een fictionele versie van mijn geboorteplaats Uden. Nogmaals: Uden wordt in dit tweede deel nergens met name

genoemd. Maar de lezer, zeker als die Udense roots heeft, zal er mogelijk iets van (of iemand uit) dit Brabantse dorp/stadje in herkennen.

Hoe dan ook, ik wens u veel leesplezier.

Nijmegen (Lent), november 2025

Afdeling III: Verhalen

Sport en spel

1982

-1-

Nog trager liep ik achterom bij het huis van de burens dan ik deed wanneer ik, na weer zo'n onhandige beweging van de binnenkant van mijn rechtervoet, er weer eens in geslaagd was onze te lichte plastic bal over de muur heen te schieten die aan de achterkant van ons huis ons territorium afscheidde van dat van hen. Hoe ik in zulke gevallen ook probeerde een van mijn broers ervoor te laten opdraaien, meestal was ik genoodzaakt de bal zelf te gaan halen. Ik deed dat met knikkende knieën, want misschien had ik wel een plant geraakt, zodanig dat deze door de plotseling wat al te grote neerwaartse kracht de geest had gegeven, en wat zou de buurman daarvan wel niet zeggen? Ook ditmaal knikten mijn knieën hevig en belemmerden ze een gestage voortgang.

Waarom eigenlijk? Het was deze keer geen bal die door mijn toedoen aan de andere kant van de muur terechtgekomen was en niet iets wat de tuin van de burens onherstelbare schade zou kunnen berokkenen. Bovendien waren het helemaal geen vervelende mensen, onze burens. Zelfs niet al verwoestte een bal inderdaad een van hun planten, dan nog grepen zij niet naar een grove strafmaatregel. (Dit in tegenstelling tot de man die aan de rand van een van de naburige speelveldjes woonde en altijd in zijn tuin werkte als er op dat veldje gevoetbald werd. Als er in zijn tuin een afzwaaiende bal landde, stak hij die zonder pardon kapot.) Nee, de burens wilden mijn ouders nadrukkelijk te vriend houden en lieten zich door ons, opschietende jongens, niet van dit nobele streven afbrengen. Hun eigen kinderen waren al wat ouder, maar uiteraard ook ooit zo jong geweest. Dan maar een wat minder mooie tuin,

zullen meneer en mevrouw Westra waarschijnlijk gedacht hebben. Toch bevond ik mij met gemengde gevoelens op de oprit naar hun garage, want het voorwerp dat ik even geleden met aanzienlijke snelheid over de muur had doen scheren was het door overvloedig gebruik al wat minder spitspuntige pijltje uit een dartspel, dat toen nog gewoon pijltjesgooien heette.

Toen ik dan eindelijk de hoek omging, had het er alle schijn van dat genoemde gevoelens voorgevoelens waren geweest, die echter mijn meest nare verwachtingen overtroffen. Wat mijn knipperende ogen voorgeschoteld kregen, was van een niet mis-te-verstane onherroepelijkheid. Daar zaten namelijk vlak voor de muur onze burens het Brabants Dagblad en de Libelle te lezen - mijn ouders lazen de Volkskrant en de Margriet en die werden na lezing door mijn moeder met de buurvrouw voor voornoemde bladen geruild - en dat was op zichzelf niet zo verontrustend, ware het niet dat ik in de gebogen hoofden van beiden een schuin naar boven hellend pijltje meende te ontwaren. Dat betekende enerzijds dus dat er nog een pijltje over de muur heen was gezeild, zodat ik kon concluderen dat aan de andere kant het spel gewoon was voortgezet. Anderzijds kon de houding van de burens erop duiden dat de pijltjes bij beiden door hun hersenschors heen gegaan waren, met alle nare gevolgen van dien.

Dat bleek gelukkig niet het geval. Nadat ik nog een keer goed mijn hoofd geschud had en mijn oogleden zich danig geroerd hadden, zag ik dat ik door de spanning in mijn lijf te maken had gehad met een zinsbegoocheling. De buurman richtte zijn hoofd namelijk op. Terwijl ik, van schaamte naar de grond kijkend, de twee pijltjes voor zijn voeten zag liggen, waar ze slechts een klein krasje op de tegels hadden veroorzaakt, vroeg hij, zonder de minste stemverheffing, of we het dartsbord misschien niet beter tegen onze schuurdeur aan konden hangen. De goede man wilde kennelijk koste wat het kost zijn burens te vriend houden en ook de beschreven ruilhandel niet

negatief beïnvloeden. Voor hetzelfde geld was hij in een door hevig angstzweet gevoede woede ontstoken, die mij als kind een nagenoeg onherstelbare psychische en wellicht ook fysieke schade zou hebben berokkend. Hij had op zijn minst kunnen weigeren de pijltjes terug te geven, of ze met een woeste beweging terug over de muur kunnen slingeren. Maar nee, niets van dat al. Meneer Westra glimlachte en liet mij, terwijl ik stotterend excuses stamelde, de pijltjes oprapen en op een holletje de terugtocht aanvaarden.

Even later besepte ik hijgend dat de hallucinatie die ik had gehad toen ik de hoek om kwam evengoed de wrange werkelijkheid had kunnen zijn. Ofschoon mijn broers het spel tegen de schuurdeur wilden voortzetten, heb ik me zonder iets te zeggen uit de competitie teruggetrokken.

Erg gelukkig ben ik nadien, in welke sport dan ook, niet meer geweest. En hoewel het verband tussen dit gegeven en het voorval met de pijltjes me niet helemaal duidelijk is, vrees ik dat ik de afstand tussen het resultaat van mijn worp en de roos als een vroegtijdige aanwijzing moet beschouwen.

-2-

Even flakkerde de hoop een grote sporter te worden op tijdens een sportdag in het voorlaatste jaar op de lagere school. Het was in de tijd dat Bob Beamon, een Amerikaan natuurlijk, een sensationele sprong in de geschiedenis deed, door zo'n driekwartmeter verder te springen dan tot dan toe een mens gedaan had. Het meest frappante van deze sprong was dat het niet alleen aan geen enkele andere verspringer gelukt is om in de buurt van deze historische jump te komen¹, maar dat ook Beamon zelf zijn eigen prestatie bij lange na niet kon evenaren

¹ Uiteindelijk werd het record van Bob Beamon, 8,90 meter, in 1991 verbeterd door zijn landgenoot Mike Powell. Hij sprong 8,95.

en hij eigenlijk al snel van het internationale podium verdween. Vaak zal hij, als zijn vlucht weer eens op televisie te bewonderen was, zichzelf hebben afgevraagd, wat er nu zo speciaal was aan de bewuste aanloop en afzet, opdat hij die nog eens met een vergelijkbaar resultaat zou kunnen herhalen.

In die tijd zag de videorecorder het licht. Ik ging ervan uit dat Beamon van het geld dat hij verdiende (bijvoorbeeld met het schrijven van voorwoordjes in boekjes, waaruit jeugdige Amerikaantjes, jongens als Larry Myricks en Carl Lewis, konden leren hoe ze in de toekomst de grote meester konden benaderen) een van de eerste exemplaren had aangeschaft. Ik zag voor me hoe hij de aanloop van zijn fabelachtige sprong vaak zo traag als mogelijk afdraaide om de lengte van de afzonderlijke passen te schatten. Steeds weer draaide hij aan de terug- en vooruitspoelknop om erachter te komen of er, toen hij langer dan ooit iemand tevoren in de lucht hing, wellicht vonken onder zijn spikes of achterwerk te zien waren, wat een verklaring voor zijn ongelooflijke sprongkracht zou zijn geweest. Dergelijke gedachten spinden er door mijn jongenshersenen.

Nu ik wat ouder ben geworden en reeds lang aanvaard heb dat ik nooit een grote sporter zal worden en zelfs niet, zoals Bob Beamon, één keer de geschiedenisboeken zal halen, acht ik het waarschijnlijker dat hij er zich na zijn sprong zelden druk over gemaakt heeft welke factoren deze gunstig beïnvloed hebben. Ik denk dat hij zich laafde aan de weelde van zijn beroemdheid en daarom onvoldoende in staat was te trainen en in de internationale stadions te verschijnen. Hij had het onmogelijke gepresteerd en het was aan het nageslacht te trachten hem te overtreffen. Van natuurwetten had hij geen verstand en over anabolica werd toen nog niet gerept. Maar dit alles terzijde.

Ook ik was uiteraard een bewonderaar van deze Amerikaanse geweldenaar, die ik hoger aansloeg dan welke kinderboeken-

of tv-held dan ook. Toen ik twee jaar na Beamons historische sprong voor het eerst van mijn leven in een stadion vertoefde, waar weliswaar nagenoeg geen publiek aanwezig was om mijn prestaties toe te juichen, waande ik mij desalniettemin deelnemer aan de Olympische Spelen. Ik zag met name uit naar het verspringen. De voorafgaande onderdelen, onder andere de niet door de IAAF erkende disciplines hindernisloop en balwerpen, verliepen niet al te gunstig (bij de hindernisloop stootte ik mijn rug onaangenaam hard aan een poortje waar ik onderdoor moest kruipen en ik bleef met mijn voeten haken achter een volgend poortje waar ik overheen diende te springen, wat de eindtijd niet ten goede kwam; pas later ontdekte ik dat ik het andersom had moeten doen). Ik beschouwde ze evenwel als inferieure, plichtmatige handelingen, die ik zonder inspiratie verricht had. Mijn lage klasseringen gaven me niet in het minst te denken over mijn kansen bij het verspringen.

Het verbaasde mij dan ook geenszins dat het meetlint na mijn eerste sprong vanaf de afzet, keurig midden op de balk, tot aan het achterste gedeelte van de afdruk van mijn voeten in het zand een afstand van 3 meter en 80 centimeter aanwees. Dit was weliswaar 5 meter en 10 centimeter minder dan mijn idool, maar, zonder dat ik er ooit op getraind had, wel behoorlijk wat centimeters verder dan mijn klasgenoten. Terwijl ik in de lucht hing en mijn landingsgestel zich reeds ijlings naar het mulle zand spoedde, had het opeens geleken of er een camera van Amerikaanse makelij op mij gericht was. Dat het etiketje met 'made in America' me nog voor de geest staat, moge in ieder geval een indicatie zijn voor de duur van de tijdsspanne die ik los van het aardoppervlak doorbracht.

Behalve het feit dat ik bij het onderdeel verspringen mijn klasgenoten de baas was, was er echter nog iets wat overeenkwam met Bob Beamon. Ook ik slaagde er niet in mijn prestatie te herhalen. Zonder camera kwam ik bij mijn

volgende pogingen niet verder dan 3 meter en 30 centimeter, een middelmatige sprong. Op deze overeenkomst sloeg ik evenwel geen acht en het voornemen dat in de lucht al door mijn hoofd geflitst was zette ik in daden om. Ik meldde me aan als lid van de plaatselijke atletiekvereniging, AV De Kanjers. Ofschoon mijn totaalprestatie op die sportdag slechts beloond werd met diploma A (het laagst haalbare, maar mijn vriend en buurjongen René kwam met zijn puntentotaal zelfs niet voor dít getuigschrift in aanmerking, dus schamen hoefde ik me niet), ging ik ervan uit dat mijn toekomstige internationale carrière zou beginnen met het breken van de clubrecords van die vereniging. Voor de welpen was ik inmiddels te oud geworden en verkenner wilde ik niet worden, dus de tijd leek er rijp voor.

-3-

Mijn atletiekloopbaan kan echter het best samengevat worden door een anekdote over mijn 'vaardigheid' in het hoogspringen. Die vertel ik uiteraard niet omdat ik mijzelf zo graag door het slijk haal, maar wil ik slechts kwijt als waarschuwing aan het adres van eventuele jeugdige lezers die nog van mening zijn dat bij het beoefenen van een sport, in tegenstelling tot bij andere levensterreinen, één zwaluw wel zomer maakt. Je wordt als een Bob Beamon in de wieg gelegd, of je bent gedoemd je hele leven vruchteloze pogingen te doen om in een of andere, desnoods zelfverzonnen, in competitieverband te verrichten handeling uit te blinken. Er schuilt immers niet in ieder mens een wereld- of Olympisch kampioen. Ik ben er nog steeds van overtuigd dat ik, wanneer aan de discipline 'stoepranden' een officiële status verleend zou worden, dicht in de buurt van de wereldtop had kunnen komen. (Samen met mijn broers heb ik, toen het dartsbord eenmaal tot pulp was gegooid, menige stoeprandcompetitie georganiseerd en alhoewel ik het

aanvankelijk moest afleggen tegen de vermaarde Brit Albert McKenzie, mijn oudere broer, ben ik later als de Belg Nol Beenders Europees kampioen geworden. McKenzie en Beenders, het zijn namen die evenals de Duitser Braun, de Nederlander Van Bosharen en de aanzienlijk minder begaafde Rus Kasakov voor altijd in mijn geheugen gegrift staan.) Maar in mijn binnenste weet ik dat ik tot de lagere categorie behoor en altijd zal behoren.

Bij het verspringen is beschreven sprong uit mijn vroege jeugd nog lange tijd mijn persoonlijke 'Bestleistung' geweest. Bij deze discipline eindigde ik bij wedstrijden nooit bij de allerslechtsten. Dat gold ook voor de loopnummers. Tijdens mijn eerste veldloop bijvoorbeeld verloor ik mijn rugnummer, kwam hier even later pas achter, ging het zoeken, vond het enkele tientallen meters terug in een struikgewas aan de rand van het parcours, maar werd ik, mede dankzij de hartstochtelijke aanmoedigingen van onze buurman, wiens jongste dochter ook bij De Kanjers zat, toch geen laatste. Maar aangezien de wedstrijden bij de D- en C-junioren nog uit een verplichte deelname aan al de voor die leeftijdsklasse georganiseerde onderdelen bestonden, traden ook mijn zwakste onderdelen aan het licht, het kogelstoten en vooral het hoogspringen. Terwijl andere jongens van mijn leeftijd met gemak de 1 meter 40 bedwongen, slaagde ik er één keer in een luid applaus te oogsten van mijn clubgenoten, namelijk toen ik me over 1 meter 10 had gewurmd, een persoonlijk record.

Meestal ging dit wedstrijdonderdeel me echter veel slechter af. Zo ook in Bladel, waar de plaatselijke atletiekvereniging een wedstrijd voor mijn leeftijdsklasse had georganiseerd, waarbij, zoals altijd, ook het hoogspringen op het programma stond. De Bladelse vereniging bleek niet te beschikken over een sintelbaan en ook de hoogspringfaciliteiten lieten te wensen over: de kussens waren te laag en de lat was nogal krom. De wedstrijd begon op de hoogte van 90 centimeter. De

tegenstanders van wie de achternamen alfabetisch hoger gerangschikt waren dan die van mij sprongen met een frequentie van tien per minuut zonder enige inspanning over het vervaarlijk ogende ijzer, terwijl de allerbesten zich niet verwaardigden op deze hoogte al te beginnen. Toen was het echter mijn beurt. In tegenstelling tot mijn voorgangers deed ik mijn aanloop volgens de regels zoals ik ze me op de training met veel pijn en moeite eigen had gemaakt, hetgeen bij een dergelijke hoogte bij de juryleden enige voorzichtig geuite wrevel opwekte. Ook het vervolg stond in schril contrast met wat er voor mij gebeurd was: ik slaagde er niet in mijn onhandig zwevende lichaam over deze 'hoogte' te manoeuvreren en bij de landing van mijn 'Fosbury-flop' voelde ik pijnlijke scheuten in mijn rug, die veroorzaakt werden door de wederzijdse aanraking van ijzer en botten. Aangezien beide substanties niet meegeven, kon ik ook het begeleidend geluid onmiddellijk thuisbrengen. Dat werd niet veroorzaakt door het kraken van mijn ruggenwervel, maar door het breken van de hoogspringlat van de toch al niet zo goed in haar materiaal zittende Bladelse atletiekvereniging. Een algemeen gejuich steeg op uit de rijen der medespringers en hoewel het kunnen laten lachen van publiek een alom geprezen eigenschap is, had ik daar op dat moment in de harde kussens weinig boodschap aan. Meteen kwamen enkele juryleden toegesnel, wier uitingen als bezorgd op mij overkwamen, niet over mijn fysieke toestand, maar over die van de lat. Met de woordenstroom die hun monden verliet toen die inderdaad gebroken bleek te zijn, wil ik dit smetteloze papier niet bevuilen. U, lezer, gelooft dat toch wel.

Al gauw kwamen zij tot bezinning. De deelnemende sportverenigingen moesten van de Bladelse club nu ook weer niet de indruk krijgen dat deze slechts beschikte over één hoogspringlat. Uit een wat bouwvallig ogend schuurtje aan de rand van het terrein werd, terwijl ik door mijn trainer

bemoedigend werd toegesproken, een voorwerp tevoorschijn gehaald dat, als ik mijn herinnering kan vertrouwen, oogde als een gemeniede loden pijp. Deze leek nog krommer dan de lat die ik zojuist had doen sneuvelen. Degenen die alfabetisch na mij gerangschikt waren sprongen lichtzinnig over dit onding, achter elkaar met een rechte aanloop, sommigen zelfs kopje duikelend. Vervolgens schreef het wedstrijdreglement, niet op miskleunen als de mijne berekend, voor dat ik een tweede poging mocht doen de hoogte van negentig centimeter te overbruggen. De pijn in mijn rug was inmiddels weer wat weggezakt en zorgvuldig mat ik mijn aanloop uit. Op het moment dat mijn voeten, beide tegelijk, zich van het Bladelse gras verhieven, voelde ik echter weer een pijnscheut die het gevolg was van de harde confrontatie tussen de vorige lat en mijn ruggenwervel. Enige ogenblikken later werd de pijn nog heviger. Ja hoor, ook de loden pijp was onder de druk van mijn ruggenwervel bezwaken.

Het vervolg van de gebeurtenissen verzwijg ik liever; de fantasierijke lezer zal dit zonder moeite kunnen invullen. Feit is dat ik Bob Beamon en al zijn soortgenoten vervloekte en vastbesloten was me af te melden als lid van AV De Kanjers.

De natuurwetten tartend heb ik mij later nog bij enkele andere sportverenigingen aangesloten. Nergens brak ik meer iets, ook geen potten. Maar als ik, fietsend op een verlaten weg, zie dat de schaduw van een boom een streep over het wegdek werpt, probeer ik deze nog altijd als eerste te passeren.

Bloedende pop 1²

Begin jaren 80³

Ik lag nog te slapen toen mijn moeder me kwam roepen. Terwijl ik mijn ogen opende, kreeg ik een vreemd, angstig gevoel in mijn buik. Het zou vandaag een feestdag zijn, wist ik, maar de zon had me niet, zoals hij dat op andere dagen wel deed, door de blauwgroene gordijnen heen gewekt. Daarom wilde ik niet opstaan, maar gewoon in bed blijven liggen. Juist toen ik de dekens weer over mijn hoofd wilde trekken, werd er beneden in de eetkamer op de muur geklopt. Meteen erachteraan hoorde ik de stem van mijn moeder.

“Johan, kom nou, het is bijna schooltijd. Anders ruim ik de ta...”

Ik luisterde niet meer, maar sprong onmiddellijk uit mijn bed. Ik stampte op de houten vloer van de overloop en ging ook stampvoetend de trap af. Beneden gekomen zei ik geen goedemorgen. Ik ging mokkend aan tafel zitten en op de vragen van mijn moeder gaf ik nauwelijks antwoord.

“Wat is er met jou aan de hand? Ben je vergeten dat het vandaag Koninginnedag is?”

“Mm.”

“Nou, dan kun je toch wel wat vrolijker kijken, niet?”

“Mm.”

² Dit verhaal heb ik ‘Bloedende pop 1’ genoemd, omdat ik ca. twintig jaar later nogmaals een verhaal met dezelfde titel geschreven heb. Zie ook wat ik hierover geschreven heb in het voorwoord.

³ Dit verhaal en de volgende zeven verhalen heb ik geschreven in het begin van de jaren tachtig, maar ik kan niet meer achterhalen in welk jaar. Zie ook wat ik hierover geschreven heb in het voorwoord.

“Gisteren was je zo opgetogen toen je uit school kwam. Je wilde de sjerp die je gemaakt had zelfs in bed aanhouden. Maar nu heb je alleen nog maar lelijk gekeken en nog bijna niks gezegd. Wat is er aan de hand? Ben je ziek?”

“Pff, nee.”

“Geef je moeder fatsoenlijk antwoord,” verhief mijn vader zijn stem. “Nou, wat is er aan de hand?”

“Niks.”

“Wat niks?”

“Gewoon niks.”

Ik bleef mokken en zei dat de koningin me niets kon schelen. Dat ik zo deed kwam vooral door dat vreemde voorgevoel dat vanaf het moment dat ik wakker werd in mijn binnenste knaagde. Hoe moest ik nu iets waarvan ik zelf niet wist wat het was aan mijn ouders uitleggen? “Ik wil niet naar school,” wilde ik eigenlijk zeggen, maar het ontbrak me aan durf. Doen alsof ik ziek was kon ook niet, want de nare consequentie van ziek zijn kon zijn dat de dokter kwam en dat hij me een spuit zou geven, iets waarvoor ik sinds ik een half jaar geleden geelzucht had gehad als de dood was.

Ik dacht terug aan die keer dat dokter Van Helmond me een spuit in mijn achterwerk wilde geven. Omdat ik met mijn benen zo wild trapte dat de dekens en lakens me niet meer bedekten, zagen de dokter en mijn moeder kans me vast te grijpen. Ik trapte nog wilder en raakte hen beiden meerdere keren. Toch slaagden ze erin me steeds verder op mijn zij te draaien. Toen ik voelde dat ik mijn eenzame strijd tegen vier sterke armen bijna verloren had, schreeuwde ik: “Als jullie me loslaten, mogen jullie me een spuit geven.” Zonder aarzelen lieten ze me los. Terwijl de dokter de spuit voorbereedde, trok ik in een flits de lakens en dekens weer over me heen. Ik klemde ze onder mijn kin en keek met angstige ogen naar de grijns op het gezicht van de dokter, vastberaden mijn heroverde positie

niet opnieuw prijs te geven. Maar na een nieuw gevecht moest ik toch capituleren. Terwijl mijn hart als een razende tekeer ging, leek het erop dat de naald wel vijf minuten in mijn rechterbil stak en onderwijl hoorde ik de dokter en mijn moeder lachen. Daarom nam ik wraak door, toen de dokter de spuit weer uit mijn lichaam gehaald had, te zeggen: “Het heeft lekker toch geen pijn gedaan.”

Nee, ik wilde nooit meer een spuit krijgen. Ik zou nog liever doodgaan. Ik wilde nooit meer ziek zijn en zeker nooit meer naar het ziekenhuis. Daar had ik een jaar geleden één nacht doorgebracht, omdat mijn amandelen geknipt moesten worden. Nu ik daaraan dacht, wist ik opeens weer dat ik daar de afgelopen nacht over gedroomd had.

Er was het gehuil van een meisje dat in het bed naast het mijne lag. Even later werden we beiden naar een zaal gerold waar zich allemaal kinderen bevonden die ik geen van allen kende. Huilden ze zachtjes of probeerden ze net als ik hun angst te verkroppen? Ik wist het niet, maar ik kon hun gezichten niet meer zien, want er kwam een waas voor mijn ogen. Het leek alsof een koude mist de zaal was binnengedrongen. Opeens voelde ik dat mijn hand werd vastgepakt. Ik hoorde een donkere stem “Kom maar” zeggen. Ik wilde blijven zitten, altijd blijven zitten, maar ik had geen enkele kracht meer. Ik liep achter een langzaam voortschrijdende witte vlek aan, tot het opeens tot me doordrong dat ik weer zat. Voor mijn mond was een grote, groene ballon. Ik wilde opstaan en wegrennen, maar voor ik het wist voelde ik een hevig knijpen in mijn arm en blies ik krimpnd van pijn een zucht uit.

Hier was ik vannacht wakker geworden. Waarschijnlijk was het vreemde, angstige voorgevoel dat ik had door deze droom ontstaan. Maar waar ik nu precies bang voor was wist ik niet.

Er stond iets te gebeuren vandaag, maar ik had geen idee wat dat was.

Een half uur later, op weg naar school, suisdien mijn oren nog na van de klap die mijn vader me gegeven had, omdat ik bleef weigeren op de vragen van mijn ouders een fatsoenlijk antwoord te geven.

Toen ik op het schoolplein aankwam en een zee van kleuren voor me zag, besepte ik dat ik vergeten was mijn buurling René af te halen, wat ik andere dagen meestal wel deed. Kwaad hierover rende ik zigzaggend het schoolplein op langs de stands die daar waren opgesteld, ondertussen het geluid van een ziekenauto imiterend: “Tatutatutatutu...”

Plotseling stond ik stil en spitste mijn oren, omdat ik meende een geluid te horen dat het mijne overstemde, maar toch hetzelfde klonk. Inderdaad, in de verte klonk het geluid van een politie- of een ziekenwagen, dat wist ik niet precies. Ik voelde hoe mijn benen en armen verstijfden en dacht aan alle mensen die ik kende. Toen pas drong tot me door dat de bel geklonken had en alle andere kinderen zich in rijen voor hun meester hadden opgesteld.

Even later zat ik in de klas naast René. Al mijn klasgenoten waren luidruchtig en kleurrijk versierd aanwezig, alleen de plaats schuin voor de mijne was onbezet. Berend was dus te laat. Mogelijk had hij ook een vreemd voor gevoel gehad en was hij, nadat zijn moeder hem geroepen had, nog wel wat langer in zijn bed blijven liggen.

Meester Hoefsloot vertelde dat het vandaag een belangrijke dag was voor het land, want “hare majesteit was jarig”. Daarom was het groot feest en zouden we dadelijk op het schoolplein allerhande spelletjes gaan doen. Eerst zouden we bidden en God bedanken voor zo’n lieve koningin en hem vragen of we haar nog lang bij ons mochten hebben.

Voordat we daarmee konden beginnen, werd er op de deur geklopt. Daar is Berend, dacht ik, en omdat ik daar zo zeker van was, keek ik niet om. Zou je op zo'n dag als vandaag ook straf krijgen, vroeg ik me af. Toen keek ik opzij. Ik zag de rijzige gestalte van meester Schiks, het hoofd van de school. Zijn toch al gerimpelde gezicht vertoonde nog meer rimpels en had een asgrauwe kleur. Hij was inmiddels bij de lessenaar aanbeland en begon, zijn rug naar ons toegekeerd, te fluisteren met meneer Hoefsloot, wiens veel jongere gezicht eenzelfde kleur leek te krijgen. Gebiologeerd staarde ik naar het tafereel, terwijl het geroezemoes in de klas luider werd. René zat te praten met mijn voorbuurman en beiden sloegen geen acht op het geheimzinnige gesprek voor in de klas.

Na een paar minuten stopten meester Schiks en meester Hoefsloot met fluisteren. Het hoofd van de school liep met gebogen hoofd de klas uit. Meester Hoefsloot vertelde stotterend dat Berend die dag niet op school zou komen. Hij had griep en dus moesten wij nu ook maar voor hem bidden. Daarna gingen we naar het schoolplein en deden er de hele morgen spelletjes.

's Middags hoorde ik thuis wat er werkelijk met Berend aan de hand was. Hij was bij het naar school gaan verongelukt, vertelde mijn moeder. Hij was met zijn versierde fietsje bij het spoor zonder te kijken de weg overgestoken en door een auto aangereden. Hij was "op slag dood geweest". Toen ze die woorden sprak, wist ik niet precies wat die betekenden, maar ik begreep wel dat Berend nooit meer te laat in de klas zou kunnen komen.

Die nacht had ik een enge droom over mijn eigen fiets. Ik had die met oranje crêpepapier versierd, maar hij verschrompelde steeds verder, tot er niets meer van overbleef dan een gedeukte, roestige fietsbel, waarin ik vaag het gezicht van Berend zag.

Gillend werd ik wakker en het kostte flink wat tijd voor mijn ouders me tot bedaren konden brengen.

De volgende dag hoefde ik niet naar school, maar mocht ik in bed blijven, zonder dat mijn moeder de dokter liet komen. De hele dag dacht ik aan Berend en durfde ik mijn ogen niet te sluiten. Hij was weliswaar geen echt vriendje van mij geweest, maar toch herinnerde ik me allerlei gebeurtenissen die ik meegemaakt had waarin Berend ook een rol speelde.

Een paar dagen later liep ik naast René in de rij. We waren onderweg naar een groot gebouw dat vlakbij de school stond en het Gasthuis werd genoemd. We gingen daar, zo had meester Hoefsloot verteld, afscheid nemen van Berend Korsten.

Toen we in de grote hal van dat gebouw beland waren, zei de meester dat we zo dadelijk Berend voor het laatst zouden zien. Mijn benen trilden, omdat ik niet wist wat me te wachten stond. Berend was toch weg, hoe konden we hem dan voor het laatst zien?

Een deur ging open en de voorste jongens van de rij betraden een andere ruimte. Ik rook een geur die ik niet kende, maar die nogal bedwelmend was en zich meteen in mijn geheugen vastzette. Iedereen was doodstil en een siddering ging door de rij. Als een van de laatsten ging ik samen met René ook de ruimte binnen.

In het midden van het schaars verlichte vertrek stond een kist waarop een glasplaat lag. De klasgenoten voor mij keken even en wendden snel hun blik af. Nu was het mijn beurt. Door het glas heen zag ik een wezen dat niet bewoog en dat ik niet kende. Onmiddellijk draaide ik mijn hoofd opzij en sloot mijn ogen. In het donker doemde het beeld op van een bloedende pop, die slechts een beetje op Berend leek. Ik wist meteen dat ik dat beeld nog vaak zou terugzien.

's Middags hoorde ik van mijn moeder dat Berend in de kist gekleed was in zijn communiepakje.

Enkele weken later, toen mijn klasgenoten en ik de eerste communie deden, kreeg ik van de ouders van Berend een spaarvarken. Berends vader was de directeur van de fabriek waar ook mijn vader werkte. Hoewel mijn ouders dat ontkenden, ging ik ervan uit dat het spaarvarken eigenlijk voor Berend bedoeld was. Speciaal voor mij hadden zijn ouders er een gulden ingedaan.

Een week of wat na het communiefeest vertelde mijn moeder met tranen in haar ogen dat de ouders van Berend een baby'tje hadden gekregen. Ik kon niet begrijpen hoe het mogelijk was dat een nieuw mensje er zo plotseling kon zijn en een ander, zo jong nog, even plotseling verdwenen was. Tot het ongeluk van Berend meende ik dat de dood alleen heel oude mensen kwam halen en zeker geen jongetjes van zes. Voor Berend waren alleen mijn twee opa's doodgegaan. De ene, de vader van mijn vader, had ik niet eens gekend. De andere had een half jaar geleden voordat hij in de kist ging zelf afscheid genomen, had mijn moeder toen verteld.

Ook dat verhaal had ik niet begrepen.

Drumstel

Begin jaren 80

Die dag zou ik samen met buurjongen René een drumstel gaan maken. We hadden het er al enkele dagen over gehad en bedacht dat het met de inmiddels verzamelde wastrommels en appelmoesblikken zou moeten lukken, als we maar aan de binnenband van een auto zouden kunnen komen. Maar ja, die kwamen ze ons niet zomaar brengen en René's vader had er niet eentje in de garage liggen. De enige mogelijkheid was dus zelf op pad te gaan naar het garagebedrijf dat, zo wisten we, vlakbij de rondweg lag, een plek waar ik tot die dag niet naartoe had gedurfd. Die nacht echter had ik in een toestand van halfslaap visioenen van het drumstel gehad. Het zag er zo mooi uit, dat het een koud kunstje leek het zo te maken. Daarom voelde ik die morgen geen enkele schroom. Niets kon ons wat mij betreft weerhouden van de schijnbaar laatste stap naar de verwezenlijking van onze droom.

Die middag gingen we dan ook op pad. We fietsten, ik met mijn rode, van Bluebandzegeltjes gespaarde fiets en René met zo'n zelfde fiets in het blauw, door een deel van het dorp waar ik in ieder geval nog niet eerder geweest was, althans niet zonder begeleiding. De weg naar de rondweg was vanaf de Johanneskerk een lange weg met weinig bochten, die ons steeds verder van onze vertrouwde omgeving wegvoerde. Aanvankelijk praatten we over hoe we de autoband aan de trommels en blikken zouden bevestigen, maar de wetenschap dat we steeds dichterbij het doel van onze tocht kwamen, gaf me toch een angstig voor gevoel. Zwijgend en met gloeiende wangen ging ik achter René fietsen, met moeite optornend tegen de schijnbaar steeds krachtiger wordende lentewind. Hoe zouden we het dadelijk aan die mensen van de garage

moeten vragen, vroeg ik me af. Zouden zij ons niet uitlachen en wegsturen?

Wat was het toch ver. Aan onze linkerhand stond een oud gebouw, waarop verweerde letters deden denken aan een tijd die wij niet meegemaakt hadden maar die wel zijn sporen had nagelaten. Hierin was de Boerenbond gevestigd. Ik was er bij mijn vader achterop de fiets weleens geweest om iets voor zijn tuin te halen. Toen waren we via de Groenestraat, de Bosdijk en de Ringweg gefietst en die weg had een stuk korter geleken. Zonder dat René en ik dat naar elkaar toe hadden uitgesproken, hadden we deze route nu niet durven nemen, want die liep door wat onze ouders de ‘asociale buurt’ noemden. Daar woonden mensen die oud papier, oud ijzer, oude kleren en nog meer andere rommel bij andere mensen ophaalden. Ook bij ons in de Wilgendreef kwamen ze om de zoveel tijd langs. Ofschoon ik als de bel ging altijd wilde weten wie er aan de deur was, ging ik dan zo snel mogelijk terug naar de achterkamer. Daar had ik me vaker afgevraagd wat die mensen met hun beroete gezichten en vervallen kleren met die oude troep deden. Hadden ze zelf niks? En waarom dan wel niet? Asociaal, wat betekende dat eigenlijk?

Plotseling schrok ik op en moest ik remmen om niet tegen de fiets van René aan te rijden. Het wegdek was veranderd in kinderkopjes en dat maakte het voortgaan er niet makkelijker op. Opnieuw probeerde ik me voor te stellen waar we zo dadelijk terecht zouden komen en hoe we zouden vertellen wat we kwamen doen. Die mensen geloofden natuurlijk nooit dat het mogelijk was met een oude binnenband een drumstel te maken. Een straaltje koud zweet gleed precies in het gootje langs mijn ruggengraat omlaag. Ik rilde en schuifelde op mijn zadel. Ik telde de huizen aan mijn rechterhand en vroeg me af wat René dacht. Hij kende die mensen van de garage ook niet, maar wekte niet de indruk zich te bekommeren om wat er komen ging.

Nadat we een flauwe bocht doorgedaan waren, zagen we een stukje verder de rondweg liggen, waar op hoge snelheid auto's voorbijkwamen. Daar mochten we van onze ouders sowieso niet komen, want er waren al meerdere mensen verongelukt. Verongelukt, dat betekende net als Berend Korsten een klap van zo'n snelle auto krijgen en daardoor zo lang bloeden dat je dood ging. Ik kon nog altijd niet begrijpen hoe het mogelijk was dat je zo vanzelfsprekende leven ineens voorbij was. Zondags in de kerk dacht ik daar vaker aan. Dan sloot ik mijn ogen en probeerde zo diep mogelijk na te denken. Maar hoe ik ook dacht en mijn adem inhield, die sluier die er over het begrip dood hing werd niet even opgetild en ik bleef volledig leven. Wel kon ik doodsbang zijn, van spuiten bijvoorbeeld.

Ik zag weer voor me hoe ik een paar weken geleden op de Johannesschool naast René in de rij had gestaan om een spuit in onze bovenarm te krijgen. Een paar plekken voor ons had een klasgenoot gestaan die, toen zijn spuit werd klaargemaakt, plotseling omgevallen was. Met zijn hoofd was hij tegen een tafel aan geslagen. Minutenlang had hij geen enkele beweging gemaakt en het had wel geleken of hij dood was. Ik had geprobeerd me te vermannen, want dit mocht bij mij niet gebeuren. Ik voelde opnieuw hoe de spuit in mijn bovenarm was gegaan en er vervolgens tergend langzaam weer uitgeschoven was. Ik greep naar mijn schouder, alsof de pijn daar nog altijd zat. Weer moest ik remmen om niet tegen René op te fietsen. Toen ik opkeek, zag ik het blauwwitte bord van de garage.

Zonder aarzelen zette René zijn fiets tegen een hek en keek mij aan. Iets in mijn lijf leek een kwartslag te draaien en even lukte het niet mijn speeksel door te slikken.

"Kom," zei René, "hier is het."

"Eh... ja."

We liepen over een grindpad en kwamen uit bij een deur waarop 'kantoor' stond. Tegen een blinde muur aan onze

linkerhand lag een onvoorstelbaar grote stapel buitenbanden, ordeloos opgestapeld. De deur van het kantoor stond op een kier.

“Hallo, volk,” riep mijn buurjongen. Dat klonk mij erg gedurfd in de oren, maar er kwam geen antwoord, ook niet toen René het nog een keer riep en ik het zachtjes herhaalde.

“Zullen we maar naar binnen gaan?” zei René.

“Ja... eh... we kunnen ook, eh, even wachten of er niet iemand komt die eh... En hierbuiten ligt misschien ook wel ergens een binnenband.”

“Ja maar, ze moeten toch weten dat wij er zijn.”

“Ja, eh... zal ik dan even buiten wachten?”

“Nee, joh. Kom op, ga mee naar binnen.”

De gedachte dat ik daar vlakbij de stapel autobanden alleen moest gaan staan wachten stond me ook niet erg aan. Wat zou ik moeten zeggen als er plotseling iemand op me af kwam? We mochten hier immers vast niet komen, al had ik zo’n bordje met ‘Verboden toegang voor onbevoegden, art. 341’ nergens gezien. Binnen zouden we tenminste nog samenzijn als er iemand zou komen om te vragen wat we hier zochten en dan zou ik me achter René kunnen verschuilen. Waarom was ik trouwens zo bang? Hoe kwam het dat mijn benen zo trilden? Ik wilde dat helemaal niet, maar was niet in staat die wil ook op mijn ledematen over te brengen. Ik voelde me machteloos, gespleten, niet in staat mezelf te dirigeren, een weerloze prooi van mijn eigen lichaam.

“Nou, vooruit dan.”

De deur piepte toen René hem verder openduwde. Het kantoor bleek een kleine ruimte te zijn waarop nog drie andere deuren uitkwamen. Aan onze rechterhand hoorde ik het lawaai van een of andere machine en zware stemmen van mannen die moeite moesten doen om zich, boven het pompende geluid uit, verstaanbaar te maken.

“Harrie, drukken... ja, ja, nog wat harder,” riep een van hen.

Het geluid leek zich te vermenigvuldigen, waarna het plotseling stokte. Ik schrok van de stilte en nog meer van de hand in mijn rug.

“Kom, laten we door die deur gaan.”

Moest ik nu het eerst naar binnen en zou René zich achter mij verschuilen? Wilde hij mij het woord laten doen? Ik zon op een manier om dit te voorkomen, maar plotseling ging de deur open en verscheen er een grote, robuuste kerel. Hij zag dat we schrokken en bulderde: “Ook goeiemorgen. Waren de heren zich aan het verstoppen?”

O jee, onze bedoeling werd al meteen verkeerd geraden. De man dacht vast dat wij het kantoor binnen waren geslopen en zou nooit geloven dat we hier kwamen om netjes om een afgedankte binnenband te vragen. Hij deed een stap naar voren waardoor ik in de garage kon kijken. In een groot blinkend apparaat zag ik hoe de brede rug van de man weerspiegeld werd. We moesten hem nu snel antwoord geven, want zijn vraag leek al een hele tijd geleden. Al durfde ik hem niet aan te kijken, ik vermoedde dat er een dreigende blik op ons rustte. Waarom zei René nou niks? Het was toch zijn voorstel geweest hier naar binnen te gaan. Nu durfde hij kennelijk niet het woord te nemen en hield hij zich, zo leek het, achter mij verscholen.

Juist toen ik mijn mond wilde openen, hoorde ik René, zonder enige vibratie in zijn stemgeluid, zeggen: “Is u de baas hier?”

Zonder een moment te aarzelen antwoordde de man: “Haha, dat is een goeie. Ik de baas. Was het maar waar, dan hoefde ik hier niet in die kolereherrie te gaan staan zweten. Als je de baas moet hebben, dan moet je die andere deur hebben.”

Hij wees naar de deur links van ons en kwam verder de ruimte in.

“Zo, dan kan ik eindelijk een bak koffie pakken. Hoewel koffie. Smerige loerie is het. Slootwater. Niet te zuipen eigenlijk.”

Met zware voetstappen slofte hij naar de middelste deur. Voor we iets konden zeggen, waren we weer alleen in de ruimte te midden van de vier deuren. Ik vroeg me af wat de man bedoeld had toen hij zei dat hij wel de baas had willen zijn. Hij was in ieder geval niet boos geworden omdat we ons op verboden terrein bevonden. Het leek er op dat het hem niets kon schelen, want hij had niet doorgevraagd wat we hier kwamen doen. Hij had verondersteld dat we verstoppertje aan het spelen waren, maar dat was voor hem geen aanleiding geweest ons weg te jagen. Dat was op zichzelf geruststellend. Minder hoopgevend vond ik de manier waarop hij over de baas gesproken had. Een koude tocht gierde vanachter langs mijn hals en kroop langs mijn kleverige rug omlaag. Ik hoopte dat René zou voorstellen deze ruimte te verlaten door dezelfde deur als waardoor we binnengekomen waren.

“Hé, zeg eens wat,” hoorde ik René zeggen.

“Wat?”

“Zullen we maar niet naar binnen gaan en gewoon buiten een binnenband zoeken en meenemen?”

René was dus ook niet meer op zijn gemak. Ik wilde zeggen dat ik ook liever niet door de linkse deur ging, maar evenmin ongevraagd een band wilde meenemen. Voor ik mijn mond open kreeg, kwam de robuuste man de ruimte weer binnen.

“Zo, en wat zei de baas? Zijn jullie aangenomen? Of wat moesten jullie van hem?”

“We kwamen voor een binnenband, meneer, om een drumstel van te maken,” zei ik, plotseling manmoedig.

“Om een wat? Een drumstel... haha, en hoe wou je dat dan wel doen?”

Tijd om antwoord te geven kreeg ik niet, want door de linkse deur kwam een andere man de ruimte binnen. Zijn gladde, achterover gekamde haren weerspiegelden de tl-buis aan het plafond en hadden dezelfde kleur als zijn spitse schoenpunten. De robuuste man verliet zwijgend de ruimte en ging de rechtse

deur door. Voor we het wisten waren we alleen met de nieuwe man, die zijn donkere wenkbrauwen liet zakken.

“Zo, en moeten jullie niet naar school?”

Wat een rare vraag. Het was toch immers paasvakantie. Het had ook niet bepaald vriendelijk geklonken.

“Meneer, mogen wij een oude binnenband hebben? We willen een drumstel gaan maken,” zei René, die de man kennelijk geen kans wilde geven verdere vragen te stellen en nu eindelijk wilde weten of we hier niet voor niets gekomen waren.

“O, je zoekt er maar een uit,” antwoordde de man, zonder enige belangstelling te tonen voor het plan dat we in onze verbeelding met zoveel zorg uitgedacht hadden. Zonder nog acht op ons te slaan verliet hij de ruimte weer, via de rechtse deur, waarachter de pompende machine weer op gang gekomen was.

“Kom,” zei René. We gingen door dezelfde deur als waardoor we binnengekomen waren naar buiten. Een frisse wind blies me in het gezicht en dwong me tot een diepe zucht. René liep naar de stapel buitenbanden, klom erop en begon er met twee handen in te graven.

“Ik heb er al een,” riep hij. Hij trok inderdaad een binnenband tevoorschijn en hield deze als een trofee omhoog.

“Durf je die mee te nemen?”

“Ja, waarom niet? Die vent heeft toch gezegd dat het mag. Kom, zoek jij er ook nog een.”

“Nog een? Dat vindt hij vast niet goed.” Ik twijfelde er al aan of we de man goed begrepen hadden, maar het leek me helemaal niet de bedoeling dat we ongevraagd nog een tweede binnenband zouden meenemen.

“Dan maken we ons drumstel nog groter,” zei René. Zijn donkere ogen fonkelden, terwijl hij een tweede band naar boven haalde. “Of allebei een. Ik een groot drumstel en jij een klein. Ik heb deze banden immers gevonden.”

Met in beide handen een oude binnenband sprong hij van de bandenstapel. Voor ik het wist zaten we weer op de fiets en begonnen we met de wind in onze rug aan de terugtocht naar de Wilgendreef. Het lawaai van de auto's op de rondweg was al snel niet meer te horen.

Even later waren we weer bij het gebouw van de Boerenbond. Niet voor het eerst die middag stelde ik vast dat de tijd niet altijd even snel verliep. Mijn gedachten waren nog steeds in de ruimte met de vier deuren. De hele scène schoot nog eens door mijn hoofd. Het was of ik me nu pas bewust werd van de rubberlucht die er gehangen had. Ik fietste achter René aan en het duurde even voor het tot me doordrong dat hij niet rechtdoor gegaan was, maar de kortere weg die over de Ringweg voerde was ingeslagen. Het was of ik met een schok ontwaakte uit een boze droom. Opeens ervoer ik ook de last van de binnenband die om mijn hals hing. De weg werd steeds hobbeliger en links van ons doemde een kleine vuilnisbelt op. Amper vijftig meter verderop waren de eerste huizen van de Ringweg al te zien. Ik kon reeds de rommelige voortuinen zien, zo anders dan in de straat waar wij woonden. Het bloed stroomde naar mijn hoofd. Ik durfde hier helemaal niet te fietsen. Omdraaien kon echter niet meer, want dan zou ik me tegenover René laten kennen. Ik had niet verwacht dat hij wel via deze weg durfde te fietsen. Ik begon zo hard ik kon mijn trappers rond te trappen en fietste René voorbij.

Tot mijn schrik zag ik even verderop een viertal oudere jongens de weg op hollen. Ze droegen vieze, kapotte kleren. Terwijl ik hen naderde, zonk de angst in mijn benen en deze bereikte een kookpunt toen ze opzij keken en ons ontwaarden. Ze blokkeerden de weg. Er zat voor ons niets anders op dan te remmen.

“Wat hebben jullie daar?” zei de grootste van het stel.

Er schoot een brok in mijn keel, waardoor ik niet kon antwoorden. Ook René zei niets. De jongen keek ons dreigend

aan met een vuil gezicht, dat deels verborgen bleef achter lange piekharen. Meteen wist ik dat ik zijn aanblik nooit zou vergeten.

“Zeker bij de garage gejat hè,” zei een ander.

René en ik waren afgestapt, aangezien verder rijden onmogelijk was. Een derde jongen trok aan de band die om mijn hals hing. Ik moest me schrap zetten om niet over mijn stuur heen op de grond te vallen.

“Geef hier,” zei de jongen. Om het gebod te onderstrepen spuugde hij een grote klodder op de straat.

“Ja, maar ik eh... wij eh...” stamelde ik.

Ik hoorde dat ook René iets mompelde. Ik keek opzij en zag hoe in de voortuin van het huis waarvoor we gedwongen onze tocht onderbroken hadden een man onder een auto vandaan kwam. Hij sloeg geen acht op het tafereel dat zich voor het huis afspeelde. Opnieuw werd er aan de band om mijn hals gerukt.

“Je mag hem hebben, hoor,” hoorde ik mezelf zeggen. Geveinsde vriendelijkheid zou ons misschien uit deze situatie kunnen bevrijden. Dat we ons drumstel niet zouden kunnen maken, kon me niets schelen. Ik wilde me zo snel mogelijk uit deze netelige situatie bevrijden en trok de band over mijn hoofd.

“Ach, laat die jongens met rust,” zei de jongen die tot dusver nog niks gezegd had. De anderen keken hem aan. Met enige aarzeling leken ze zijn bevel op te volgen. Langzaam drong tot me door dat ze de weg niet meer versperden en ik vrij was om door te fietsen. Toen ik dit deed, hoorde ik achter me René “au” schreeuwen en vervolgens in huilen uitbarsten.

“Zeker gejat hè,” hoorde ik een van de jongens roepen. Ik durfde evenwel niet om te kijken en fietste zo hard ik kon in de richting van de Bosdijk. Pas als ik deze overgestoken was, zou ik echt veilig zijn.

Ik was de Bosdijk tot op twintig meter genaderd toen René me voorbij fietste. Hij deed alsof ik niet bestond en fietste alsof

de duivel zelf hem op de hielen zat. De binnenband om zijn hals leek een vale zwarte vlag die achter hem aan vloog.

Al lang voor we de Wilgendreef bereikten, wist ik dat we ons drumstel nooit meer zouden maken.

Melkvlies*

Begin jaren 80

Toen ik nog op de lagere school zat en we in een rij naar het gebouw liepen waarin de gymnastiekzaal zich bevond, keek ik altijd even met een vaag verlangen naar de hier en daar ongeschonden maar op de meeste plaatsen beschadigde muren van de oude melkfabriek. Ik durfde er verder nooit dicht bij in de buurt te komen. Bij verstoppertje was ik meerdere keren van plan erheen te gaan om zo tot het invallen van de duisternis voor mijn speelkameraden onvindbaar te zijn. Nooit echter durfde ik dit stoutmoedige plan in daden om te zetten. De directe omgeving stootte me altijd weer af als de verkeerde pool van een magneet, die een ondoordringbare kracht uitstraalde. Iedere keer verstopte ik me toch maar weer ergens in de struikjes rondom de meisjesschool, zo dicht mogelijk bij de buut. Ik trachtte deze voortdurend te bespieden om dan, wanneer alle anderen gezien waren en degene die hem was alleen nog naar mij op zoek was, met een juichkreet tevoorschijn te springen. Het lukte lang niet altijd, maar als dat wel het geval was genoot ik intens van de verbaasde, bewonderende blikken van die anderen en de ontreddende reactie van degene die mij aan het zoeken was. Soms ook zwierf ik maar wat rond in de buurt van de meisjesschool en dwaalden mijn gedachten van het spel af. Wanneer ik dan op een gegeven moment weer in de buurt van de buut kwam, moest ik constateren dat het spel al lang afgelopen was.

Met mijn buurjongen René en twee andere klasgenoten ging ik op een vrije woensdagmiddag een keer kijken in een van die garages die opzij van de melkfabriek lagen. Daar vond ik, half weggezakt in het mulle zand op de bodem, een rijksdaalder.

⁴ In afdeling I van deel 1 staat een tekst met dezelfde titel.

Toen ik een plotseling binnenvallende zonnestraal weerkaatst zag worden in een blinkend voorwerp, waarin ik meteen een muntstuk herkende, wilde ik het eerst voor de anderen verzwijgen. Maar ook zij zagen muntstukken liggen, kwartjes, guldens en nog een paar rijksdaalders, bij elkaar meer dan vijftientig gulden, een bedrag dat we met ons vieren verdeelden. Aanvankelijk was ik blij met mijn deel, maar toen René opperde dat het geld misschien wel afkomstig was van een jeugdbende die regelmatig in de oude garage bijeenkwam en tijdens een van die bijeenkomsten die geldstukken per ongeluk had laten vallen, wilde ik er het liefst afstand van doen.

De geldvondst verdween langzaam uit mijn geheugen, totdat op een dag in de herfstvakantie enkele oudere jongens uit de buurt René zogenaamd ontvoerd hadden. Nadat zijn oudere broer hem bevrijd had, vertelde René dat ze hem vastgebonden hadden en in een kuil onder hem vuurtje gestookt hadden. In mijn dromen beleefde ik meermalen deze ontvoering alsof ik degene was die ze te pakken genomen hadden. Meerdere keren schrok ik wakker, omdat het vuur zo hoog opgelaaid was dat het een ondraaglijke hitte veroorzaakte en ik niet bij machte was iets hiertegen te doen, vastgesnoerd als ik was in doornatte lakens.

De ruimtes waar Herman, mijn broer Eddy en ik in ronddoelden kende ik slechts van de buitenkant. Het leek wel of we weer bezig waren met verstoppertje spelen, hoewel we daar, heette het, inmiddels te oud voor waren. Maar de geheimzinnige sfeer die over dat spel gehangen had was nu ook aanwezig. Ik moest regelmatig slikken. Mijn zware ademhaling was als het geluid van een langzaam tot storm aanwakkerende wind.

Overall om ons heen zagen we half afgebroken muren en verhogingen. Hier en daar zagen we machines, waarvan slechts een geraamte was overgebleven. In een van de ruimtes

ontdekten we een volgeladen groentekar. Volgens Herman was deze van de groenteboer in de Sint-Jacobstraat. Hij bietste er een appel vanaf. Na een innerlijke strijd stond ik op het punt dat ook te doen. Kattenkwaad uithalen had ik nooit goed gekund. Altijd waren mijn stuntelige pogingen ontdekt of door een ingreep van het toeval verijdeld. Ook nu ging ik ervan uit dat er op het moment dat ik de appel aanraakte ergens in de ruimte een deur open zou gaan en de woedende groenteboer me op heterdaad zou betrappen. Dit gebeurde niet, maar de zo prachtig ogende appel had een meelachtige smaak, die mijn verhemelte irriteerde.

De volgende ruimte was een soort paardenstal. Overal op de vloer lag stro, waarvan de sterke geur mijn neusgaten prikkelde. Midden in de ruimte stond een houten schot. Tegen een zijmuur was een verhoging gemetseld waarvan de functie niet duidelijk was. Erboven was een luik. Ik vroeg me af waar het naartoe leidde, maar gelukkig stelde Herman niet voor op de verhoging te klimmen.

Zwijgend liepen we verder naar een nog grotere ruimte. Waarschijnlijk was hier de fabriekshal geweest. Er waren nog overblijfselen van een lopende band te zien. In een hoek stond het restant van een grote vrieskist. Ik had van een van de jongens uit de buurt gehoord dat ze daarin het lijk van de directeur van de oude melkfabriek opgeborgen hadden. Ik had dat verhaal destijds niet geloofd, maar voelde dat er een aantrekkingskracht van de vrieskist uitging. Het was dezelfde kracht die ik kende van die keren dat ik over de reling van een brug naar een rivier staarde en al mijn spierkracht moest aanwenden om me hiervan los te trekken en er niet in te springen.

Herman trok me mee in de richting van een grote schoorsteen, waaromheen met oude melkkratten een soort fort gemaakt was. Er zaten hier en daar flinke gaten in de muur achter de schoorsteen, waardoor ik stukjes buitenlucht zag. Ik